

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо права фізичної особи на зміну по батькові (реєстр. № 2450 від 15 листопада 2019 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 18 листопада 2019 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 15 січня 2020 року (протокол № 19) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо права фізичної особи на зміну по батькові (реєстр. № 2450 від 15 листопада 2019 року), поданий народними депутатами України Ватрасом В.А. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою виконання рішення Європейського суду з прав людини у справі «Гарнага проти України» та усунення прогалин які існують між нормами Цивільного та Сімейного кодексів України, щодо можливості зміни фізичною особою по батькові.

Для досягнення мети пропонується внесення змін до статті 295 Цивільного та статті 149 Сімейного кодексів України, згідно із якими надається право фізичній особі на власний розсуд змінювати своє по батькові так само, як і своє прізвище та (або) власне ім'я.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Україна як демократична і правова держава закріпила принцип поваги і непорушності прав та свобод людини, утвердження і забезпечення яких є головним обов'язком держави. Конституційний принцип правової держави вимагає від неї утримуватися від обмеження загальноновизнаних прав і свобод людини і громадянина (стаття 1, частина друга статті 3, статті 21, 22, 64 Конституції України).

Разом з тим, конституційний принцип правової держави передбачає встановлення правопорядку, який повинен гарантувати кожному утвердження і забезпечення прав і свобод. Згідно з Конституцією України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен має право на повагу до його гідності (частина перша статті 28); ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя (частини перша, друга статті 32).

Виключно законами України визначаються: права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; засади регулювання шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства (пункти 1 та 6 частини першої статті 92).

За приписом частини другої статті 19 Основного Закону України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України, одним із повноважень якого є прийняття законів України (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

В Україні визнається і діє принцип верховенства права; Конституція України має найвищу юридичну силу; закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини перша, друга статті 8 Основного Закону України).

Конституція України визначила, що права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (стаття 22).

У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 1950 року визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції; органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб (стаття 8).

За Цивільним кодексом України зміст права на недоторканність особистого і сімейного життя як одного з видів особистого немайнового права полягає в тому, що фізична особа вільно, на власний розсуд визначає свою поведінку у сфері свого приватного життя і можливість ознайомлення з ним інших осіб та має право на збереження у таємниці обставин свого особистого життя (статті 270, 271, 301). Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав (частина третя статті 269 Цивільного кодексу України). Фізична особа має право вимагати від посадових і службових осіб вчинення відповідних дій, спрямованих на

забезпечення здійснення нею особистих немайнових прав (частина друга статті 272).

За Сімейним кодексом України кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя (частина четверта статті 4); ніхто не може зазнавати втручання в його сімейне життя, крім випадків, встановлених Конституцією України (частина п'ята статті 5); регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя (частина четверта статті 7).

Члени Комітету виходять з того, що право на приватне та сімейне життя є засадничою цінністю, необхідною для повного розквіту людини в демократичному суспільстві, та розглядається як право фізичної особи на автономне буття незалежно від держави, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб.

Враховуючи правову позицію Європейського суду з прав людини у справі «Гарнага проти України» щодо позбавлення Україною права своїх громадян приймати самостійно рішення з такого важливого аспекту їхнього приватного та сімейного життя, як зміни по батькові фізичної особи, що призвело до порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, члени Комітету вважають за необхідне підтримати скасування обмежень, які стосуються зміни особою по батькові та забезпечити конституційне право громадян на повагу до їхнього приватного та сімейного життя.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України підтримує прийняття цього Законопроекту у першому читанні за основу з урахуванням висловлених до нього зауважень та пропозицій.

Міністерство юстиції України підтримує прийняття цього Законопроекту та пропонує положення абзацу другого частини третьої статті 295 Цивільного кодексу України у запропонованій редакції Законопроекту щодо вирішення спору між батьками стосовно зміни по батькові дитини, передбачити після абзацу першого частини другої зазначеної статті. Разом з тим, пропонується у частині першій, абзаці другому частини другої статті 149 Сімейного кодексу України у запропонованій редакції Законопроекту слова «прізвище та (або) власне ім'я та (або)» та «прізвища та (або) власного імені та (або)» виключити.

На підставі викладеного вище, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо права фізичної особи на зміну по

батькові (реєстр. № 2450 від 15 листопада 2019 року), поданий народними депутатами України Ватрасом В.А. та іншими, прийняти за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з цивільного та адміністративного законодавства Мережка Олександра Олександровича.

Голова Комітету

А.Є. КОСТИН